

BERNARD GRACZYK

1. Dane osobiste (imię, nazwisko, stopień, wiek, zawód i stan cywilny):

Kanonier Bernard Graczyk, 18 lat, uczeń do samej wojny.

2. Data i okoliczności zaaresztowania:

Zaaresztowano mnie i wywieziono na tzw. wolną zsyłkę 18 kwietnia 1940 r.

3. Nazwa obozu, więzienia lub miejsca przymusowych prac:

Zamieszkiwałem w Kazachskiej republice koło Pawłodaru [Pawłodarskoje], następnie [nieczytelne].

4. Opis obozu, więzienia:

Mieszkałem na wsi w kołchozie. Warunki bardzo marne. Mieszkanie niskie, gliniane. Higiena na bardzo niskim stopniu

5. Skład więźniów, jeńców, zesłańców:

Oprócz mnie była masa innych Polaków, Białorusinów, Żydów. Jak uznali władze NKWD – burżuje, wielcy dziedzice, panowie. Poziom moralny bardzo niski, na każdym kroku przekleństwa, tzw. *maty*. Co do nauki, były i szkoły w małym zakresie.

6. Życie w obozie, więzieniu:

Na zsyłce z początku nie dawano mi pracy. Gdy zaś wkręciłem się na nią, to początek pracy o godz. 7.00, obiad o 12.00, godzinny. Płaca na tej robocie przy ładowaniu ziarna ok. 250 rubli miesięcznie. Natomiast pud pszenicy kosztował 300 rubli. Z powyższego widać już warunki życia. Co do ubrania, to szkoda gadać.

7. Stosunek władz NKWD do Polaków:

Trzeba zaznaczyć, że Polacy między sobą byli bardzo życzliwi. Co do miejscowej ludności, to nawet nieźle się do nas odnosiła. Władze NKWD odnosiły się po prostu tak jak do... bo ja

wiem? Jakich przestępców wielkich. Stale wypytywali się o Polskę, warunki życia w Polsce i podobne zagadnienia.

8. Pomoc lekarska, szpitale, śmiertelność:

Pomoc lekarska dla pracowników była stosunkowo niezła. Szpital był na cały rejon jeden i to zbyt mały, aby pomieścić chorych. Z tego to powodu i wypadki śmierci. Masa wypadków śmierci była nie z powodu chorób, lecz w zimie w poszukiwaniach za chlebem, w wędrówce od wsi do wsi.

9. Czy i jaka była łączność z krajem i rodzinami?:

Do czasu rozpoczęcia wojny otrzymywaliśmy jeszcze listy od ojca mego z Warszawy i w ogóle od naszych spod zaboru niemieckiego. To samo z terenów zajętych przez ZSRR.

10. Kiedy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do armii?:

10 lutego 1942 r., już dosyć długo po amnestii, ogłoszono mobilizację. Wówczas władze NKWD same wysłały nas na komisję poborową i tak po 15-dniowej podróży dostałem się do miejscowości Ługowoje, gdzie zostałem wzięty do artylerii. 26 lutego dostałem już mundur wojskowy.